

EPILOGUS.

Hæc pauca prælibata miracula sufficiant studiosis ad bona exempla lectoribus, ita ut etiam tardis et segnibus nimii nausii [pro nausæ] fastidium non inculcent. Quomodo si cœpero cuncta beneficia adeuntibus ad sepulcrum sancti Udalrici et inde revertentibus, vel juxta sepulcrum infirmis atque debilibus a Deo concessa sigillatim enumerare, nullius adjutorio nisi solius Dei, qui omnia potest, possum perficere. Ita tantum namque multiplicia sunt, ut sensibilitas humanæ agilitatis dinumerare ea non possit. Quia quibusdam post vota devote peracta illuc cum oblationibus veniendi, statim, in laribus suis donata sunt. Quibusdam in itinere ad huc longe positus, quibusdam illuc appropinquantibus, quibusdam illuc pervenientibus, quibusdam inde redeuntibus compendiose adimplenda sunt. Quorum auditus bono rumore non solum propinquas, verum etiam longe sitas regiones advolavit, quod frequens requentia adventantium undique populorum sæ-

missime manifestat, indicans in istis locis in suis regionibus multa magnalia Dei per merita sancti Udalrici facta, quorum vera cognitio nos propter nostras necessitates ad ista loca veniendum incitavit. His auditis, eia nos, qui inquilini hujus ecclesiæ sumus, et tanti patroni faciem sæpissime vidimus, et ejus doctrinam benedictionemque sæpissime accepimus, et in eo optima exempla conspeximus, et nunc in retributionem ejus bonorum operum assidua miracula et diversa signa in liberatione multorum videmus et audimus, cur non expergiscimur, et tædium nostri desiderii non deponimus? Eum vero de quo loquimur quantum, Deo donante, possumus imitantes, ejus adjutorio iter rectitudinis ineamus, per quod pervenire mereamur ad eum qui in tribus personis in divinitatis æqualitate unus, incommutabilis, omnipotens Deus permanet sine fine in sæcula sæculorum. Amen.

SANCTI UDALRICI

AUGUSTANI EPISCOPI

SERMO SYNODALIS.

Ex codice manuscr. monasterii Neresheimensis, scripto anno Christi 1009, quod ex verbis istis colligitur : « Ab initio mundi usque in adventum Domini secundum Hebraicam veritatem anni sunt 3956, secundum vero interpretes, anni 5699. Colliguntur autem anni omnes a creatione primi hominis usque in septimum annum Henrici imperatoris secundum Hebraicam veritatem 4965, secundum vero interpretes 6708. »

(LABB. Concil. IX, 803.)

CONJECTURA MARCI VELSERI DE AUCTORE SERMONIS SEQUENTIS.

Cum codex Neresheimi in Augustana diœcesi, anno Christi 1009, hoc est tricesimo sexto post mortem sancti Udalrici, scriptus sit, verisimile fit synodales has constitutiones a sancto Udalrico fluere, quas sequentes deinde episcopi, quod inscriptio innuit, sæpius repetere et proponere consueverint. Primum vero earum auctorem sanctum Udalricum esse, magnopere confirmat locus vetusti scriptoris in ejus Vita cap. 6: « In quibusdam autem diebus capitula cum clericis habere disposuit, in his locis ubi hæc aptissime fieri archipresbyteri putaverunt, et ubi eum ab aliis mundanis conciliis absolutionem esse arbitrabantur. Congregatis ante se clericis, archipresbyteros, et decanos, et optimos quos inter eos invenire potuit, caute interrogavit qualiter quotidianum Dei servitium ab eis impleretur, et qualiter populus illis subjectus ex eis regeretur in studio prædicandi docendique, quantaque cautela infantes baptizarentur, infirmi visitarentur, et ungerentur, defunctorum etiam corpora quanta compassione sepulturis traderentur, qualiter de decimis et oblationibus fidelium pauperes recrearentur, viduis et orphanis in universis necessitatibus subvenirent, quantoque studio in hospitibus et advenis Christo ministrarent: si subintroductas mulieres secum habuissent, et inde crimen suspicionis inciderent, si cum canibus vel accipitribus venationes sequerentur, si tabernacula edendi vel bibendi ingrederentur, si turpes jocos in usu haberent, si ebrietates et comessiones supra modum amarent, si rixis et contentionibus et æmulationibus deservirent, si nuptiis sæcularibus interessent, vel si aliqui eorum ministerio indecentia in consuetudine haberent, si per Kalendas more antecessorum suorum ad loca statuta convenirent, ibique solitas orationes explerent, suasque ecclesias ad tempus reviserent, si obedientiam eorum magistris præbuissent, et in toto suo ministerio devoti et apti manere studuissent. » Cum pleræque harum interrogationum constitutionibus respondeant, tempus præterea locusque conveniat, profecto nihil vetat uni eidem sancto Udalrico constitutiones et interrogationes tribuere.

ADMONITIO SEVERINI BINII.

Amice lector, hunc sermonem synodalem, post primam editionem, conciliorum secundæ inserendum misit ad me amplissimus dominus Marcus Velserus piæ memoriæ, quondam inclytæ reipublicæ Augustanæ duumvir, sequens prisci ævi monumentum, una cum conjectura de auctore: operæ pretium facturum me pu-

tavi, ut latentem sermonem omnibus pastoralibus synodis celebrandis utilissimum, et tenebris erutum in lucem emitterem. Quod ecclesiasticæ disciplinæ faustum sit : eritque ut spero, si qui in sortem ac ministerium Domini cooptati sunt, hæc tam salutaria monita in intimas medullas demittant, ut ad eorum præscriptum, vitam, mores, et actiones suas conformare studeant. Cum incertum sit quoto anno ab Udalrico habitus fuerit, præfixum initio scripti libri annum retinendum esse judicavi.

Fratres presbyteri et sacerdotes Domini, cooperatores nostri ordinis estis. Nos quidem, quamvis indigni, locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari et Ithamaris. Nos vice duodecim apostolorum fungimur, vos ad formam septuaginta discipulorum estis. Nos pastores vestri sumus, vos pastores animarum vobis commissarum. Nos de vobis rationem redditori sumus summo pastori Domino Jesu Christo, vos de plebibus vobis commissis. Et ideo, charissimi, videte periculum vestrum. Admonemus et obsecramus fraternitatem vestram, ut de communi salute vestra cogitantes attentius, audiat admonitionem nostram ; et quæ vobis suggerimus, memoriæ commendatis, et opere exercere studeatis.

In primis admonemus ut vita et conversatio vestra irreprehensibilis sit, scilicet ut cella vestra sit juxta ecclesiam, et in ea feminas non habeatis. Omni nocte ad nocturna surgite. Cursum vestrum certis horis decantate. Missarum celebrationes religiose peragite. Corpus et sanguinem cum timore et reverentia sumite. Vasa sancta propriis manibus abluite et abstergite. Nullus cantet missam, nisi jejunos. Nullus cantet, qui non communicet. Nullus cantet sine amictu, alba, stola, fanone, planeta. Et hæc vestimenta nitida sint, et ad nullos alios usus sint. Nullus cum alba, qua in suos usus utitur, præsumat missam cantare. Nulla femina ad altare Domini accedat, nec calicem Domini tangat. Corporale mundissimum sit, altare coopertum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, nisi capsæ et reliquiæ, aut forte quatuor Evangelia, et buxida cum corpore Domini ad infirmos ; cætera in nitido loco recondantur.

Missale plenarium, Lectionarium et Antiphonarium unaquæque ecclesia habeat. Locus in sacrario aut juxta altare sit præparatus, ubi aqua effundi possit quando sacra vasa abluuntur, et ibi vas nitidum cum aqua dependeat, ibique sacerdos manus lavet post communionem. Ecclesiæ sint coopertæ bene et cameratæ, et atrium sit sæpe munitum. Nullus extra ecclesiam per domos aut in locis non cameratis missam cantet. Omnis presbyter clericum habeat aut scholarem, qui epistolam vel lectionem legat, et ad missam respondeat, et cum quo psalmos cantet. Nullus solus missam cantet.

Nullus cum calcariis, quos sporones rustice vocamus, et cultellis extrinsecus dependentibus, missam cantet, quia indecens est et contra regulam ecclesiasticam est.

Calicem et oblatam recta cruce signate, id est non in circulo et variatione digitorum, ut plurimi vestri faciunt, sed strictis duobus digitis et pollice intus recluso, per quos Trinitas innuitur, istud

A signum † recte facere studete : non enim aliter quidquam potestis benedicere. Infirmos vlsitate, et eos reconciliate, et juxta apostolum (*Jac. v.*) oleo sancto inungite, et propria manu communicate. Et nullus præsumat tradere communionem laico aut feminæ ad deferendam infirmo.

Nullus vestrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam vestram ullus infans sine baptismo moriatur. Nullus vestrum sit ebriosus et litigiosus, quia servum Domini non oportet litigare. Nullus vestrum arma ferat in seditione, quia arma vestra debent esse spiritualia. Nullus canum aut avium jocus inseruiat.

B Nullus in tabernis bibat. Unusquisque vestrum, quantum sapit, plebi suæ de Evangelio vel Apostolo, die Dominico, vel festis diebus, annuntiet. Verbum Domini debetis prædicare. Curam pauperum, peregrinorum et orphanorum habete, eos ad prandiola vestra invitate. Estote hospitales, ut alii a vobis exemplum bonum sumant.

Omni die Dominica ante missam aquam benedictam facite, unde populus aspergatur : et ad hoc solum vas habete. Sacra vasa, et vestimenta sacerdotalia, nolite in pignore dare negotiatori aut tabernario. Nullus vestrum usuras exigat, et conductor sui fenoris existat. Res et facultates, quas post diem ordinationis vestræ acquiritis, sciatis ad ecclesiam pertinere. Nullus sine scientia et consensu nostro ecclesiam acquirat. Nullus per potestatem sæcularium ecclesiam obtineat. Nullus ecclesiam ad quam titulus est relinquat, et ad aliam quæstus causa migret. Nullus plures ecclesias teneat sine adjutorio aliorum presbyterorum. Nullatenus una ecclesia inter plures dividatur. Nullus alterius parochianum, nisi in itinere, et cum placitum fuerit, ad missam recipiat. Nullus in alterius parochia missam cantet. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare, et bibere vinum, nisi pro eo ad præsens eleemosynam fecerit. Nullus præsumat baptizare, nisi in vigilia Paschæ et Pentecostes, nisi propter periculum mortis. Unusquisque fontes habeat, et si non potest lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo

D nihil aliud fiat. Videte ut omnibus parochianis vestris Symbolum et Orationem Dominicam insinuetis. Jejunium Quatuor Temporum, et Rogationum, et Litanie majoris, plebibus vestris omnimodis observandum insinuate : feria quarta ante Quadragesimam plebem ad confessionem invitate, et ei, juxta qualitatem delicti, pœnitentiam injungite, non ex corde vestro, sed sicut in Pœnitentiali scriptum est. Quater in anno, id est, Natale Domini, et Cœna Domini, Pascha,

et Pentecoste, omnes fideles ad communionem corporis et sanguinis Domini accedere admonete. Certis temporibus conjugatos ab uxoribus abstinere exhortamini. Eulogias post missam in diebus festis plebi tribuite. Nullus induatur vestimentis laicalibus. Nullus rem, aut possessionem, aut mancipium ecclesiae, vendere, aut commutare, aut quocunque ingenio alienare praesumat.

Diem dominicum, et alias festivitates, absque opere servili a vespera usque ad vesperam celebrari docete. Cantus et choros mulierum in atrio ecclesiae prohibete. Carmina diabolica, quae super mortuos nocturnis horis vulgus facere solet, et cachinnos quos exercent, sub contestatione Dei omnipotentis vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus illis praesumat missam cantare, sed et plebi-
bus vobis hoc annuntiate. Ad nuptias nullus vestrum eat. Omnibus annuntiate ut nullus uxorem accipiat, nisi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimodis prohibete, et ut nullus ad proximam sanguinis sui accedat, et ut alterius sponsam nullus ducat. Porcarios et alios pastores vel Dominica ad missam venire facite. Patrini filioliis suis Symbolum et Orationem Dominicam insinuent, aut insinuari faciant. Chrisma semper sub cera sit sigillo [forte sub sera sit, et sigillo], propter quosdam infideles. De ministerio etiam vobis commissio vos admonere curamus, ut unusquisque vestrum, si fieri potest, expositionem Symboli et Orationis Dominicae, juxta traditionem orthodoxorum penes se scriptas habeat, et eam pleniter intelligat: et inde, si novit, praedicando

A populum sibi commissum sedulo instruat; si non, saltem teneat, vel credat. Orationes quoque missarum et Canonem bene intelligat, et si non, saltem memoriter ac distincte valeat proferre. Epistolam et Evangelium bene legere possit, et utinam ad litteram ejus sensum posset manifestare. Psalmorum verba et distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat. Sermonem, ut supra diximus, Athanasii episcopi de fide Trinitatis, cujus initium est, *Quicumque vult*, memoriter teneat. Exorcismos et orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque consecrandum, et reliquas preces super masculum et feminam, pluraliter baptizandi, ad succurrendum infirmis, ordinem quoque reconciliandi, juxta modum sibi canonice servatum, atque unguendi infirmos, orationes quoque eidem necessitati competentes bene saltem sciat legere. Similiter ordinem et preces in exsequiis agendis defunctorum. Similiter exorcismos et benedictiones salis et aquae memoriter teneat. Cantum nocturnum atque diurnum noverit.

Computum minorem, id est epactas, concurrentes regulares, terminum paschalem, et reliquos sapiat, si est possibile. Martyrologium et Pœnitentiale habeat, et cætera. Volumus autem, fratres charissimi, quatenus quae nostra percepistis traditione, quantum humana patitur infirmitas, bonis studeatis operibus adimplere, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

CHARTA UDALRICI

EPISCOPI AUGUSTANI

Qua Campidonensi monasterio eligendi abbatis libertatem restituit.

Omnibus spem vitae gerentibus, et adhuc in posterum nascentibus notum sit quod primo Ottone principatum regni procurante, sanctissimae memoriae
Udalricus, Augustensis civitatis episcopus, Campidonensis monasterii ovile de manu praedicti principis suscepit, et ad ipsum, non avaritiae vel austeritatis causa, sed pro augendo sanctae Mariae servitio, paterna provisione procuravit. Per id tempus, duobus electis fratribus in eodem monasterio militantibus vir venerabilis sui laboris pondus commendans, Moysen legiferum vatem imitatus est, qui frequentia populi fatigatus, Aaron et Hur adjutorio sublevatus. In eadem vice sanctus Udalricus [unum, nomen habentem Liuterich, infra claustrum fratribus Deo servientibus decanum et magistrum fieri destinabat: alterum Irminbart vocatum in praepositura saecularis negotii desudare praecipiebat. Huic Irminhardo in

exterioribus rebus prudenter conversanti, et dignis meritis suis bonam famam in contiguis partibus et in regis foribus promerenti, placuit ut aliquod remedium suae animae praepararet, et ut in honore Dei basilicam fundotenus construeret, quam ut mente disposuit, Dei adjutorio et optimi episcopi consilio operis expletionem perpetravit, et hanc ipsam ecclesiam in pomœrio fratrum honorifice constructam Deo dignus Uodalricus episcopus in honore sanctae Crucis, et sancti Herasmi et sancti Nieolai confessoris vii dus Maii dedicavit, et eorum multitudine cleri et populi episcopali sententia decrevit, ut unus ex fratribus, qui in regulari vita, morum excellentia dignus fuisset, eandem ecclesiam quotidiano obsequio provideret, et quotidie sui videlicet episcopi annonam de cellario fratrum pleniter acciperet; dedicatoque altari vir sanctus, omni pietate cir-